

~~G. 1124~~

EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.
VITEBERG.

V-37

SIGNAT. CLVCCCCXIII.

I. N. S. B. D. T.

28

SUBJECTUM
PHILOSOPHIÆ MORALIS
GENERALE,
TRIADE POSITIONUM
EXPOSITUM,

SUB
MODERAMINE DIVINI NUMINIS,
PRÆSES,
M. ABRAHAM HENRICUS
DEUTSCHMANNUS,

FACULT. PHILOSOPH. ADJUNCTUS,
ET
RESPONDENS,
JOHANNES FUHRMANNUS,
BISTRICIO-TRANSYLVAN.

DEFENDENT,
DIE XX. DECEMBER. ANNO M. DC. XC.
In Auditorio Majori.
Horis Antemerid.

WITTEMBERGÆ, Typis CHRISTIANI SCHRÖDTERI, Acad. Typ.

h. III. 3652

Σὺν τῷ Θεῷ!

Ordinem commendat antiquissimus Scriptor *Xenophon* in *Oeconomico* his verbis: ἔστι δ' ἄδὲν ἄλλως ἢ τοῦ εὐρησον, ἢ τοῦ καλὸν ἀνθρώποις, ὡς ἡ τέξις. Hoc est: *Nil Hominibus praestantius, neque utilius Ordine.* Pauca quidem sunt verba, sed ponderatu digna; nam *ordo* maximum lumen afferre solet menti, facemque praefert memoriae. Eapropter vitiò nequàm verti potest, dum nunc in *Philosophia Morali* progredimur, & Disputationes continuamus. *Subiectum* verò hujus *Philosophiae* post declaratam Naturam *Finis* ejusdem, *Summi* videlicet *Boni*, explicare suscipimus, uti se invicem *Partes* in disciplinis practicis excipiunt. *Istud Subiectum* hic *generatim* considerabimus, quâ ratione vario modo spectatur; siquidem *conjunctim*, simulque *totaliter* *Homo* *Subiecti* nomine, ut *virtuosus* esse debet ac solet, necessariò gaudet; sic *formalis* modus *istum* spectandi nunquàm erit negligendus. *Distinctim* verò, nec non *partialiter* *mediatum* *subiectum* vocatur *Anima Humana*; *immediatum* *subiectum* itidem duplex constituitur, alterum *Intellectus*, alterum *Voluntas*, cui quoque subjungitur *Appetitus Sensitivus*. Quantum itaque commodum videbitur, tantum negotii huic labori tribuere satagemus. Rem autem nonnullis *Positionibus* pertractabimus, atque pro suppeditata *occasione* *Theses*, & *Antitheses* attendemus. DEUS Noster, FINIS *Philosophiae Moralis* OPTIMUS, studium hoc Suò Adjumentò promoveat!

I. Homo

Homo, quò liber est in agendo, Subjectum generale, totale, ut & adequatum Philosophiæ Moralis jure vocatur. Idem Donatus Acciajulus Præm. in Aristotel. Ethic. de Subjecto Ethicæ docet, & ex eo Velsenius Profess. hac in Academia Centur. Quest. Ethic. Decad. I. Quest. I. S. 3. pag. 4. Et si, dixit, plures opiniones de Subjecto Philosophiæ Moralis afferri soleant, illa tamen præclarior esse videtur, quæ dicit, esse Hominem, eâ ratione, quò liber est in agendo. Comparationem idem instituit cum Medicina: Sicut Medicina considerat Hominem secundum ea, quæ spectant ad corpus: Sic Moralis Philosophia considerat Hominem liberum, & de Homine ea, quæ sunt animi, ut virtutes, & operationes, & alia ejusdem generis, quæ ut proprii affectus competunt ei, prædicat. Homo verò dicitur hoc locò Subjectum generale, si ad communem rationem Illius respiciatur, & quod seu totale, quatenus totus Homo virtutibus deditus esse solet: Iste idoneus Ethicæ Auditor, non ut adhuc juvenis est, sed ut in ætate confirmata constitutus. Ille siquidem plenò rationis usu caret, Summèq; Boni capax esse nequit, sicut Philosophorum Princeps satis & sufficienter comprobat in Lib. I. Ethic. Cap. I. quomodo itaque res Ethicæ juvenis percipere potest? Imò juvenes ex Decalogo potius & domestica Parentum informatione ad merum honestatem civilitatemque sunt assuefaciendi, quàm ex Ethicæ informandi. Id quod contra de Auditoribus Ethicæ in ætate constitutis dicere non dubitamus, qui de rebus ethicis suum necessum habent ferre judicium; hoc autem penes juvenem neutiquàm locum invenit, nimirum penes juvenem mente, non ætate. Porro: Sicut in omnibus disciplinis idoneus Auditor talis requiritur, non qui primum ad principia cujusdam disciplinæ addiscenda videatur accedere, sed qui suum jam ad ipsum usum applicet animum, sitque benè informatus & instructus, ita nec frustrà quis agat, si talem Auditorem idoneum in Ethicis constituat Subjectum. Duplici modò Subjectum istud in considerationem venit: & materialiter; Sic Homo nuncupatur

patur simpliciter *subjectum Philosophiæ Moralis*; & formaliter,
ita secundum quid limitatio quædam additur: *Hominem esse*
subjectum, quatenus ad felicitatem est deducendus; quâ ratione
distinguitur *Subjectum* istud à contemplatione *Subjecti* ap-
plicati ad alias disciplinas. Confirmatur nostra sententia,
(a) *A quotidiana Praxi*: Quia tres consuetæ *Partes* in *Ethicâ*
quotidiè declarantur, quarum prima *Finem*, secunda *Sub-*
jectum, tertia *Media* sub se complectitur; Ille *Summum Bo-*
num, istud *Homo*, in quem *Finis* introducendus est, hæc *Virtu-*
tes, per quas in *Hominem Summum Bonum* actu introducitur.
(b) *A debita relatione*: Cum omnis *Finis* requirat *Subjectum*,
& quidem *proportionatum*, cui accommodatur; hoc autem
nullum aliud esse potest, quam *Homo liber in agendo*, respe-
ctu operationis qualiscunque. (c) *Ab ipsa descriptione Sub-*
jecti: Nam *Subjectum* vulgò describitur juxta *Philosophum*:
Istud esse, cui aliquid inhaeret: Jam autem *Virtutes* inhaerent
Homini, *Subjecto* scilicet capaci, undè *Homo* vocatur simul *sub-*
jectum inhaerentis Ethicæ. Contra *Stoicos* pugnamus hac in
sententia, qui conati sunt asserere: *Virtutem esse Subje-*
ctum Ethicæ; Verum *Illam Medium* potius, quàm *Subjectum*
Philosophiæ Moralis jure nominari, jamdudum à *Philosophis*
demonstratum; quapropter isti in excessu peccarunt. Nec
Subjectum juxta *Nonnullos* erit *Summum Bonum* constituen-
dum, uti *Alberto*, & *Antonio Mirandula* hoc ipsum tribuit *DN.*
Prof. Liebenthal in *Colleg. Ethic. Exercitat. I. Præm. Quest.*
XIII. Quod enim *Finis* locum occupat, nunquam *Subjecti*
nomine venire potest. *Subjectum* siquidem & *Finis* distin-
ctæ *causæ* solent appellari, altera interna, altera externa,
illa inter *materiæ* differentias recensetur, hæc ab extrinse-
ca conditione denominationem habet; ut ideò citra ullum
dubium opposita ratio harum causarum sit. His ponde-
ratis vera hic admittenda sententia *DN. D. Matthiæ Disp. IV.*
Exercitat. Ethic. Thes. III. pag. 75. proposita: *Subjectum* scili-
cet *adequatum & totale Ethicæ* totum esse *Hominem*, quatenus
est *bonis moribus informandus.*

II.

Anima Humana partialiter & distinctim Subjectum medium appellatur, cum quo conjunguntur facultates ipsius, Intellectus, & Voluntas. Ethicus namque sedulam dat operam, ut suam Animam informet, Virtutibusque Moralibus simul exornet. Animæ Hominis Subjecti nomen vulgò inhesionis quoque tribuitur, inhæret enim Animæ humane doctrina Ethicæ ut accidens. Cum primis autem hoc valet, si Anima respiciatur quoad facultatem appetitivam, quando considerantur actus elicitæ, quos accuratiùs formare, rectæque rationi conformare tenemur; cum ista disciplina, tanquam institutionis magistra, singulis appetitionibus leges præscribat. His declaratis pro salutari Symbolo Pythagoræ illud erit agnoscendum, quando inquit: Qui congruenter animum à perturbationibus purgare studet, salem adhibeat, cantuque ad lyram utatur: Sal sapientiam indicat, quæ cum prudentia recta rationi juncta salutarem in appetitionibus consonantiam parit. Animam ergò reverà postulare Appetitum sensitivum, id neminem reddet dubium. Interim Princeps Philosophorum Lib. I. Ethic. cap. ult. Appetitum sensitivum comparat membro alicui corporis resolutò, quod sæpè, cum à Paralytico dextrorsum impellitur, sinistrorsum tamen fertur. De immediatis subjectis partialibus nunc verba quædam faciemus, quæ vulgari modò appellanda Intellectus, & Voluntas. Intellectus Practicus, non theoreticus hic intelligendus, ille ad actionem tendit moralem, ut agat ac efficiat id, quod bonum esse intelligit; sed hic in nuda cognitione acquiescere solet, cum tantum intelligat & ratiocinetur propter cognitionem, ut res verè cognoscat. Uti Aristoteles lib. III. de Anima cap. IIX. judicat, quando Intellectum distinguit in theoreticum, & practicum. Falsò tamen Job. de Gaudavo Lib. III. de Anima Quest. XXXIX. & Zabarell. lib. de Facult. Anima Cap. XIII. pag. 725. Intellectum practicum idem quid cum Voluntate dicunt esse. Sed nos minimè cum Horum sententia consentimus, cum istà distinctione differentiarum intellectus accidentales denotentur, prout habitu non solum speculativò, verum

rum

rūm & practicō informatus esse perhibetur intellectus. Iste
considerandus non ut erroribus obnoxius, sed ut iudicium
rationis, idque rectum, & quatenus ex principiis practicis de-
ductum est, adhibet. Iudicium autem non tam absolutum,
quō aliquid in se verum seorsim & separatim spectatum judi-
catur bonum, vel malum, vel faciendum, vel fugiendum, quam
comparatum, quō aliquid cum aliis rebus & circumstantiis
confertur, & demum vel bonum, vel malum, vel faciendum,
seu committendum, vel fugiendum sive omittendum judica-
tur, est intelligendum. Nobis hac in doctrina Excellentiss. DN.
Prof. Nöhrensee in MSC. Ethic. Cap. II. Praecogn. Aphorism. V. Thes.
VII. Explic. assensum praebet. Cum intellectu coniungitur Vo-
luntas, quae ab eo quoad specificationem actūs movetur; co-
gnoscit enim Intellectus Voluntatis objectum, idque non citra
fundamentum ullum proponit. Inde, ut agere possit Volun-
tas, debet primò intellectus iudicare, quid bonum, quid malum
sit, illudq; postea Voluntati communicare. Falsum itaque, co-
gnitionem & iudicium Intellectus nihil conducere ad actionem
voluntatis; alias si hoc largiri vellemus, absurdum inde non fru-
strā istud eliceretur, nihil planè Voluntatem appetere: Ignoti
verò nullam prorsus existere cupidinem, vulgò affirmari solet.
Multò minùs negativam partem sequi debemus illorum, qui
nolunt, intellectum quoad speciem actus movere Voluntatem; uti sta-
tuerunt Capreolus in Lib. II. Dist. XXIII. Artic. III. ad I. Contra I. Con-
clus. Hispanensis in II. Dist. XXV. Quest. I. Artic. III. Not. I. Favellus IX.
Metaph. Quest. VI. Conf. Colleg. Conimbric. Disp. in Libr. Aristotel.
Ethic. Disp. IV. Quest. II. Art. I. pag. 32. Hæc Voluntas quoque
pro Subiecto Ethicæ habenda, quae juxta Scaliger. facultas Ani-
mae rationalis, quae homo ea, quae ab intellectu apprehensa & dijudi-
cata fuerunt, vel sub ratione boni apprehendit, vel sub ratione mali
aversatur & fugit. Nec dubitandum, quin Voluntas possit ap-
petere seu velle malum, & fugere seu nolle bonum; nam potest
ferri volendo in bonum apparens, quod, cum non sit bonum,
sed malum, tamen ut tale appetitur, quia tale apparet. Con-
trā disputant Nonnulli Scholasticorum; & quidem Scotus potis-
simū

simum nihil certi definit, sed admittere simul istam sententiam voluit: Quod *Voluntas* possit velle malum, quâ malum, sub ratione mali, & nolle bonum, quâ bonum, sub ratione boni. *Occam* sententiam cum *Nominalibus* nostrâ, quæ vera & genuina esse perhibetur, oppositam tuetur. Fundamentum assertionis est: Si *Voluntas* non possit velle malum sub ratione mali, nullum erit peccatum ex malitia, nullum contra conscientiam; nam, qui peccat ex malitia, peccat, sciens, illud esse malum. Item, qui contra conscientiam: nam novit, verbi causâ, malum esse furari, & tamen expetit; Ergo vult malum sub ratione mali. Respondemus: Nullam esse connexionis veritatem; siquidem de distinctis distinctum erit ferendum iudicium. *Isti* verò, qui ex malitia, nec non contra conscientiam peccant, sciunt equidem, quod agunt, malum esse; distinguuntur igitur ab *istis*, qui vel ex ignorantia, vel passione, vel alia infirmitate peccare solent; verum inde non colligendum, eos hoc velle, quod sciunt, esse malum, sub ea ratione, sub qua sciunt, sed sub alia ratione velle, sub qua peccantes putant bonum esse. Ut non nihil dicamus de præsentis suppeditato exemplo, cum quo ita comparatum est, ut peccans non furari velit, nisi sub illa ratione, sub qua haud ignorat esse bonum, videlicet *modo*, atq; *medium* ad pecuniam conquirendam. Hac de re conf. *Exercit. Ethic. DN. D. Mattheæ Diss. IV. Disquisit. VI. pag. 88. seqq.* Hanc *Voluntatem* pro *Subiecto Ethicæ* necessariò debemus agnoscere, quæ animi facultas, cum vitiis oblita & defectibus cooperta, indiget *Virtutibus*, à quibus excolatur & perficiatur. Restat, ut nostras assertiones firmas reddamus, & *Antitheses* subjiciamus. *Animam humanam* itaq; *Subiectum Ethicæ* jure vocari quo sive *partiale* & *mediatum*, inde constat: Nam *ista* solet ab *Ethicæ* informari, ejusq; actiones per *Virtutem* ad *felicitatem* perducere. Deinde ipsa *Ethicæ* medicinam *animæ humanæ* paravit, morbo ejus ea propter non aliter mederi potest, quàm ut naturam *illius*, cujus mentionem antea fecimus, quantum quidem ad hanc rem necessum, perspectam habeat. Imò *virtutem* ipsam non corporis, sed *animæ*, præprimis *sensitiva*, esse, neminem in dubio tenet.

tenet. Quapropter & rationem rectam, & *Aristotelis* metho-
dum secuti sumus, quando de *Anima Humana* superius disse-
ruimus. *Intellectum* quoque *Subiectum* ejusdem disciplinae
verum, interim tamen *immediatum* dici, hoc modo stabilitur:
Ethica namque *practicum intellectum* errore laborantem cor-
rigit, nec non ad *perfectionem*, hoc est, *rerum intelligentiam*,
perducit, id quod luce meridianâ est clarius. Huic assertioni
contradicere conatur *Keckermannus*, sicut statim percipiemus.
Immediatum verò *Subiectum Intellectum* esse nullum dubium,
licet ex *Anima* ducat originem, necessario siquidem *prudencia*
in *Philosophia Morali* praequirat *cognitionem Virtutum Mora-*
lium, & sic *Ethica* simul, cum omnis $\pi\rho\alpha\zeta\iota\varsigma$ praesupponat $\gamma\rho\omega\sigma\iota\nu$.
Demum & *Voluntas Subiectum Ethica immediatum* nuncupa-
tur, non sine ulla ratione: *Voluntas* & *Intellectus* enim se ha-
bent relativè; Jam ait *Philosophus* in sua *Philosophia Prima*:
Relata inter se mutuo recipiari. Imò ipsa *Virtus Moralis* ut
habitus electivus est in *Voluntate*, quapropter & necessario per-
ficit *Voluntatem*. *Voluntas* itaque non aliter, quam ut *Sub-*
jectum Ethica consideratur, cum participet de *Medio* huic di-
sciplinae conveniente. Brevibus nunc subjicienda erit à nobis
Antithesis illorum, qui contra *Subiecta Ethica* nonnulla solent
afferre, quæ dubiam reddunt mentem. Quod *totale Ethica*
Subiectum concernit, opus erit observare, non adstruendam,
esse *Multitudinem Animarum*, & earum *realem distinctionem*, quam
sententiam acerrimè defendere *Averroistae* haud recusarunt.
Conf. *Civ. Doctrin. Dn. D. Horneji, lib. II. cap. I. p. 128*. Confun-
dere distinctas *facultates* aut *potentias* cum ipsa *Substantia*
Anima Humana ausi sunt; cum tamen illarum plures existant,
sed haec non nisi una sit; *Facultates* quoque distingvantur ab
Anima realiter, ut *accidentia à substantia*. *Thomas* confirma-
vit hanc sententiam, quia & *actus* & *potentia* sunt in eodem
genere; *Actus intellectivus*, & *volitionis* sunt *accidentia*, sicque
non *realiter* idem cum *Anima*. Hoc absurdum quoque colli-
gendum inde foret, si *Facultates Anima* cum *Anima ipsa* idem
essent,

B

essent,

essent, dicerentur *realiter* idem etiam *inter se*, quod tamen à *Physicis* minimè conceditur. Id quod notandum contra *Scotum & Scotistas*. Vid. *Scotus II. Sent. Dist. XXIII. Quest. Unic.* Quà primam *Facultatem Anima, Intellectum* videlicet, refutanda erit *Keckermanni* opinio, qui *Lib. I. System. Ethic. pag. 144.* excipit contra sententiam superius allegatam: *Prudentiam esse quandam mixtam Virtutem ex intellectualem & moralem, & esse quidem intellectualem ratione subiecti, & causa efficientis, quae pendet ab hominis ingenio & iudicio: Esse verò moralem ratione Objecti, & Finis; quia prudentia non per se intellectum perficit, sed perficit appetitum.* Respondemus: Committi hoc in argumento *Petitionem Principii*, cum præsupponatur illud, quod præsupponi non debet, nec potest. *Qualitas enim omnis primariò illud subiectum, in quo locum invenit, perficit: jam prudentia est in mente, tanquam in subiecto, id quod nobis ipse Keckermannus concedit; ergò & primariò perficit mentem seu intellectum.* Nomen ipsum *prudentiam* ab appellatione græca, *Φρόνησις* accipere, nemo est, qui dubitat, ita ut *mentis ornamentum* sit. Errant & *Scholastici*, qui *intellectui* tribuunt *imperium rationis*, ut *Thomas in Prima Secunda Quest. XVII. Artic. I. & II.* Sequuntur *Cajetanus ibid. Artic. I. Capreolus in I. Distinct. I. Quest. II. Jacob. Almainus* contrarium asseruit *tract. III. Moral. Cap. II. Sine causa*, inquit, *illud imperium à Thoma poni, vel certè potius ad voluntatem, quàm ad intellectum pertinere.* Conf. *Phil. Moral. Horneji Lib. II. Cap. III. De Imperio Rationis pag. 162.* *Thomas* falsam fovet opinionem, ac si *formale imperii in ordinatione* consistat, quae tamen potius *prærequisita* vocanda *conditio*, quia *imperium* non tam præscribit, quàm rem præscriptam observari jubet & cogit. *Imperium* ergò consistit præprimis in *impulsu ad agendum*. Nos hac in re sentimus, *imperium antecedenter, remotè ac præsuppositivè esse quidem actum intellectus; formaliter verò, proximè ac elicitivè actum voluntatis.* Prius patet: quia *imperium* locum habere non potest, nisi prius proponantur *mandata, & declarentur.*

Poste-

Posterius probatur: Ad imperium non sufficit proponere agenda & determinare, sed imperans ita quid denunciat, & præscribit, ut simul illud fieri velit, seu aperit voluntatem suam inferiori cum vi obligandi; At intellectus velle non potest; Ergò nec propriè imperare. Præterea: nullum imperium est sine juris exercitio superioris in inferiorem; Sed intellectus nihil juris in voluntatem exercet. Restant nunc nonnulla de Voluntate, quæ Antithesin respicere debent. Occam lib. II. Sentent. Quest. XXIV. & Gabriel Biel Lib. II. Dist. VI. Quest. Unic. Conclus. II. arbitrantur: Nullam distinctionem inter intellectum & voluntatem esse. Ille inquit: Intellectum non plus distingui à Voluntate, quàm DEUM à DEO, & sortem à sorte, quia nec re, nec ratione distinguuntur. Hic ait: Intellectum & Voluntatem non distingui ab Anima, neque inter se, neque re, neque ratione. Conf. de his Paul. Slevogt. Disp. Academ. Disp. XIII. Sect. II. Conclus. III. Membr. I. Ille verò ostendit diversum respectum, scilicet materialiter intellectum & Voluntatem convenire inter se, non autem formaliter: Jam quæ formaliter distinguuntur, veram distinctionem haud respuunt, cum definitionibus distingui soleant. Huc simul istud referendum: Voluntatem ab intellectu practici judicio ultimo non determinari, sive consideretur solum quoad specificationem actus, cujus affirmativam adstruit Aquinas cum suis Sequacibus; live spectetur & quoad specificationem actus, & quoad exercitium; neutro modo determinatio respectu intellectus practici ultimi judicii solet admitti; pro affirmativa opinione pugnat Heereboord. in Colleg. Ethic. Disp. X. de Motivo Voluntatis Thes. VI. pag. 712. cum quo Conimbricenses faciunt Disputat. in Libr. Ethic. Aristot. Disputat. IV. Quest. II. Artic. I. Nos verò negativam cum Lutheranis Philosophis assumimus, dicimusque: Voluntatem nunquam determinari vel quoad specificationem actus, vel quoad exercitium; aliàs Voluntatis libertas intercideret, statutâ ejusdem à judicio rationis determinatione. Nam quicquid in omni operatione determinatur judicio practico, ita quidem,

ut non possit non sequi, id in actionibus non est liberum, sed
necessario agit. Fieri ergo nequit, ut *Voluntas* à *judicio*
intellectus practici determinetur quoad specificationem actus:
Propositio siquidem appetibili certo, quod *intellectus* eligen-
dum iudicat, *Voluntas* contrarium eligere potest, & sapius
actualiter eligit, ut patet ex iis, qui contra conscientiam vi-
tium committunt. Nec quoad exercitium *Voluntas* determi-
nari dicitur à *judicio intellectus practici*: *Voluntas* namque
potest actum eligendi suspendere, vel hoc tempore non eli-
gere, quod *intellectus* eligendum iudicat. *Paulus Stevogt in*
Disputat. Academic. & quidem Practic. Disp. II. de Indifferentia
Voluntatis Humane in ordine ad Actiones Morales Thes. XXI.
pag. 585. inquit: Voluntas in omnibus actibus suis, sive sine
circa finem, sive circa media, sive circa bonum in communi, sive
circa bonum particulare, indifferenter se habet saltem quoad exer-
citium, si non semper quoad speciem. In quo nos consentien-
tes habet, cum neutiquam inficiari debeamus, dari quan-
doque determinationem quoad speciem, non quidem si specte-
tur necessitas absoluta, bene tamen qua necessitatem hypotheti-
cam. Hic quoque observatu necessarium erit, aliud esse
movere Voluntatem, aliud eam determinare; intellectus mo-
vet Voluntatem, sed nulla pendet ab eo determinatio Volunta-
tis. Vid. Philosoph. Pract. Praecognit. Hieronymi Pratorii in Aca-
demia Jenensi Prof. Publ. Praecogn. Secund. Punct. VI. §. II. III.
pag. 38. 39. Admirandum hic, teste B. D. Balthas. Meisn.
in Philos. Sobria Part. III. Sect. I. Quest. VI. Post. Assert. pag. 59.
Gregorium de Valentia Tom. II. in Thomam Disputat. II. Quest.
IV. punct. I. fateri non aliud, qui tamen alias intellectualem
determinationem acriter propugnare solitus est. Ipse Weisius
in Compendio Ethicae Recognit. Exercit. V. Axiom. XXVI. ita suam
proponit sententiam: Intellectus movet quidem Voluntatem
proponendo & ostendendo ei rem, quae amari, aut odio haberi
merito possit; Sed haec ipsa objecti representatio non producit vo-
litionem, nec absolutam infert necessitatem, sed appetitum unice
quasi

quasi illustrat, eundemque dirigit. His ergo nostra negativa, quam producimus, assertio firma redditur. Quæ de *Voluntate* proposita nunc sufficiant.

III.

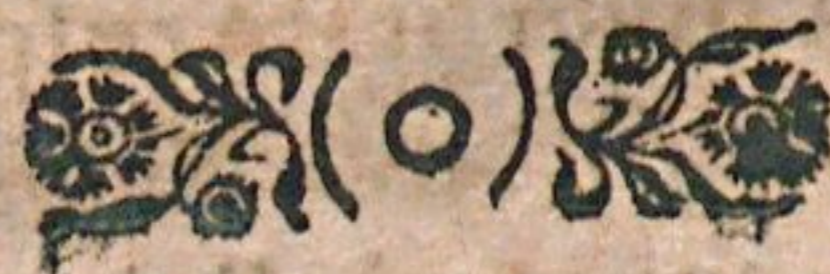
Appetitus Sensitivus quoque non frustra ad *Subiectum Ethicæ Generale* refertur, quatenus à *Voluntate* movetur, vel ut appellatur *Facultas capax Virtutis*. Eam ob causam nunc nonnulla hac de *Facultate* dicere conabimur. *Voluntatem* autem differre ab *Appetitu Sensitivo*, illud confirmatu facile: Partim ratione *Objecti*: *Voluntatis Objectum* est *Bonum simpliciter*, sed *Appetitus Sensitivi Bonum sensibile*; non verò illud hōc modō interpretari debemus, acsi tantum illa terminaretur ad *Bonum Universale*, sed hic ad *Bonum*, quod *restrictè & comparatè* tale, se haberet; quam sententiam refutat *Div. Thom. Aquinas Lib. I. Contr. Gent. Cap. XC. fol. 94. D.* asserens: Quòd attendatur hujusmodi *differentia*, quantum ad *rationem formalem*: *Voluntas* enim *habet pro Objecto non limitatum Bonum ad aliquam Boni peculiarem rationem, sed absolutè sumtum. Appetitus sensitivi Objectum verò contractum est ad Bonum sensibile.* Partim ratione *Sui*: Ita solet ut *Antecedens*, & *Consequens* distingvi: Nam *Voluntas* ut *antecedens* movet *Appetitum sensitivum* ut *consequens*, scilicet ut *bonum* amet aut appetat, *malum* verò fugiat aut aversetur. Undè *Voluntas* præponitur, sed *Appetitus sensitivus* postponitur. Vid. *Institut. Ethic. Dürrii Part. II. Cap. III. §. VI. pag. 61. 62.* *Voluntas* est *appetitus rationalis*, *rationi* se subjiciens, sed *Appetitus sensitivus* in *sensu* occupatus. Conf. *Synops. Philosoph. Moral. Gualt. Donaldson. Lib. II. Cap. II. pag. 57.* Ut de aliis *distinctionibus* hōc locō nihil amplius dicamus. *Appetitus verò Sensitivus* juxta *Prætorii* verba *dict. loc. sup. allegat. pag. 25.* solet describi: *quò sui conservandæ causâ sentiens anima inclinatur, & fertur vel in bonum suum, quod sequendum, vel aversetur malum, quod fugiendum.* Sunt autem

autem duæ Species Appetitus ejusdem, alius Concupiscibilis de-
nominatus à principali actu, qui vocatur amare vel concu-
piscere, id est, rem sibi gratam expetere, si propriè voca-
cabulum illud accipiatur; alius Irascibilis, quæ sensitiva vi-
delicet Anima depellere conatur id, quò prohibetur à con-
secutione boni s'vaviter afficientis. Irasci nihil aliud, quàm pro-
pulsare, aut propulsare velle molestam rem. Conf. *Instit. Ethic.*
Dürrii pag. 130. Has species meritò inter *Affectus animi* recensèn-
das esse, in confesso *Ethicorum omnium* est positum; de illis itaq;
in *Disputatione sequenti* pro data occasione differere conabimur.
Antequàm Probationem *Tbeseos* adducamus, notare ad-
huc necessarium censemus, juxta principis *Philosopho-
rum* verba: *I. Politic. Cap. III.* mentem imperare appe-
titui non herili, sed civili & regiò imperiò, id est, non
ut heri servis imperant, qui resistere imperio eorum nul-
latenùs audent, sed ut ex subditis, aut Magistratùs Civibus,
qui etsi omnes aliàs illi parent, interdùm tamen jussa
detrectant. *Div. August.* alibi hoc exposuit inquiens:
Unde hoc monstrum & quare istud? Imperat animus cor-
pori & paretur statim, imperat animus sibi & resistitur.
Imperat animus, ut moveatur manus, & tanta est faci-
litas, ut vix à servitio discernatur imperium: Imperat
animus, ut velit animus, nec alter est, nec facit tamen,
Unde hoc monstrum & quare istud? Imperat, inquam, ut
velit, qui non imperaret, nisi vellet, & non fit, quod im-
perat. Sed non ex toto vult, non ergò ex toto imperat:
nam in tantum imperat, in quantum non vult. & c. Non igitur
monstrum, partim velle, partim nolle, sed aegritudo animi est,
quia non totus assurgit veritate sublevatus, consuetudine
prægravatus. Imperium Civile adhuc aliquam reliquit
resistendi facultatem, sed contrà Herile omnem simpliciter
reli-

reluctandi potestatem excludit. In hoc *Iterus in Synops. Moral. Lib. II. Cap. II. Quæst. III. pag. 66.* consentit, cui nullò modò contradicimus. Nunc probatum damus *Appetitum sensitivum esse Subjectum Ethicæ*: (1) *Ex Autoritate Jacob. Martin. in Synops. Ethic. Lib. I. Cap. II. pag. 6.* cui fidem citra dubium habere possumus, atque debemus; *Subjectum (Ethicæ,) inquit, est Appetitus, & cum primis sensitivus; in hunc enim perturbationes propriè cadunt.* (2) *Ex denominatione ipsa*: quia denominatur *Subjectum Perfectionis*; nam *appetitus iste spectari debet quò regibilis, ne immoderatè appetat.* Vid. *Compend. Ethic. recognit. Job. Weis. Axiom. VI. Exercitat I. pag. 5.* nec non *Synops. Philosoph. Moral. M. Iteri Prologom. Ethic. Quæst. IV. pag. 6.* (3) *Ex Ratione*: Nam *Appetitus ille Subjectum Virtutis* vocatur juxta omnium *Philosophorum* confessionem: jam autem quod *Virtutis Subjectum* dicitur, illud quoque vi relationis *Ethicæ Subjectum* jure nominandum venit. Paucis nunc ad *Opinionem Adversariorum* accedam, hic autem istud movendum dubium; an *Appetitus, qui appellatur sensitivus, Subjectum* jure dicatur *virtutum moralium*? intelligitur autem *Subjectum informationis, non inhesionis.* Affirmativam defendimus ergò sententiam, cui opponere necessum habemus opinionem *Scoti, & Stoicorum*: *Qui asserere sunt ausi, morales virtutes non in Appetitu sensuum, sed in Intellectu potius, vel in Voluntate positas esse.* Vid. *Piccolomin. Grad. IV. Cap. VII. pag. 281.* Verùm à non exclusivo ad exclusivum argumentari non licitum est. Observandum itaque, pro diversitate respectûs & *Voluntatem & Appetitum quoque sensitivum Subjectum Virtutum* scilicet *moralium* haud incongruè dici, id quod probare possumus

sumus ex Excellent. DN. Prof. Nöbrenses MSC. *suprà ci-*
tat. loc. Undè non erit dicendum: *Virtutes Morales in*
solo Appetitu sensitivo herere; ab eo squidem dogmate
 libenter discedimus. Rationes & fundamenta inveniri pos-
 sunt apud Acciajolum *super Lib. I. Ethic. Nicomach. Ari-*
stotel. Cap. I. & VI. Interim tamen largimur; *Virtutes in-*
choari in Appetitu sensitivo, sed consummari & perfici in
appetitu rationali seu voluntate. Idem stabilire voluit
 Casus in *Spec. Quest. Moral. Lib. I. Cap. XIII. pag. 75.* Procul
 dubio intelligendum, ait, *appetitum inchoatè, voluntatem*
absolutè virtutem recipere. Thomas Consentienter loqui-
 tur I. *Secund. Quest. LVI. Artic. II. in Conclus. Pertinere*
Virtutem ad plures Potentias, ita ut in una sit principaliter,
& se ad alias per modum diffusionis, vel modum dispositionis
extendat. &c. Eandem sententiam tuentur Eustachius de
S. Paulo Part. III. Ethic. Tract. III. Quest. III. Stabl.
Lib. II. Ethic. Sect. I. Cap. IIX. Reliquas contrarias opiniones
 nunc missas facimus, atque *Physicis* relinquimus refu-
 rationem illarum, qui fusiùs hanc materiam
 persequuntur,

SUMMO BONO, FINI PHILOSOPHIÆ
 MORALIS MAXIMO, SIT
 GLORIA.

Ung. VI 37

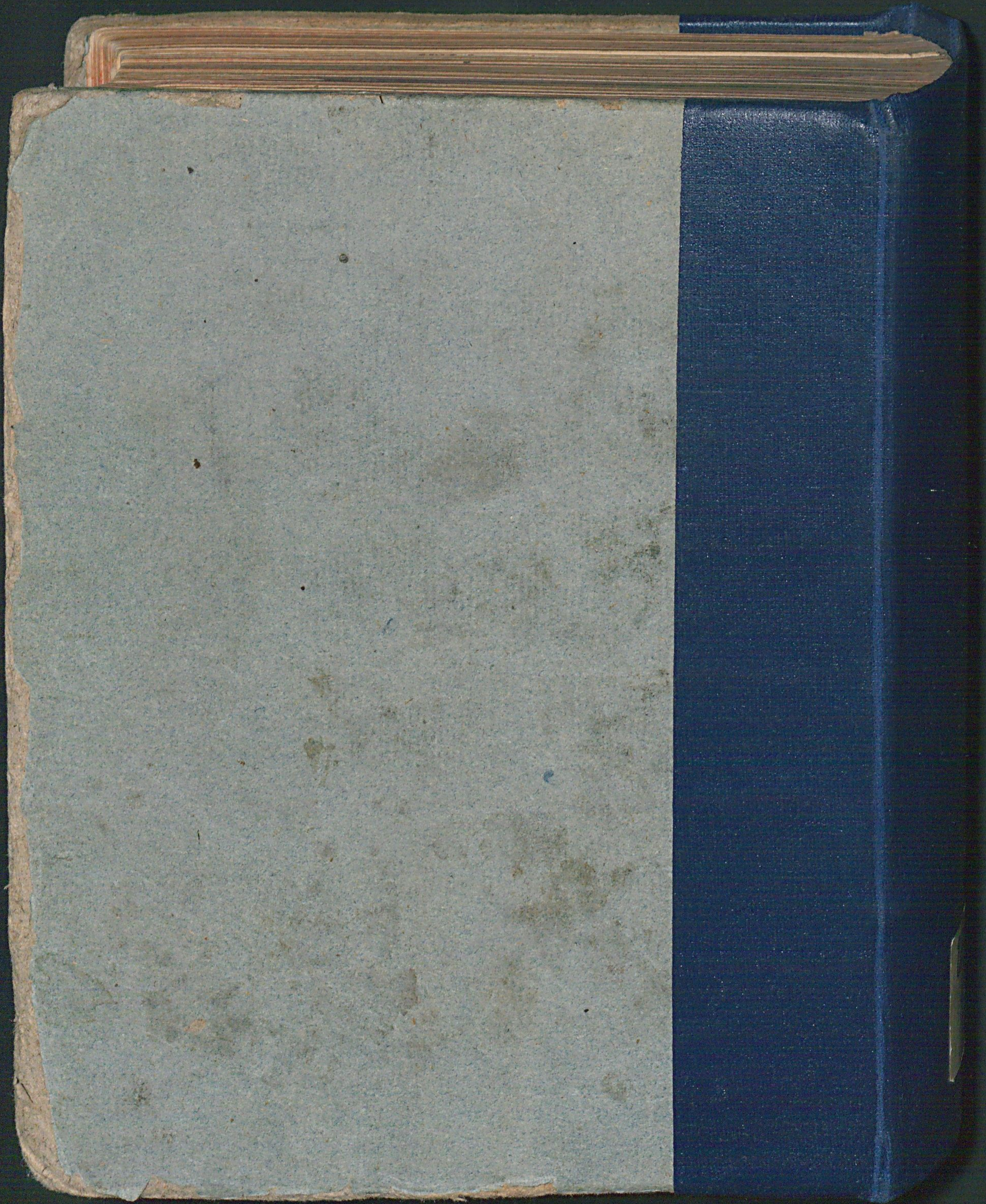
ULB Halle
003 913 872 3

Sl.

U 3 17

Farbkarte #13

B.I.G.

28

B. D. T.

CTUM

Æ MORALIS

ERALE,

OSITIONUM

ITUM,

LIB

DIVINI NUMINIS,

ESES,

M HENRICUS

MANNUS,

OPH. ADJUNCTUS,

T

NDENS,

UHRMANNUS,

FRANSYLVAN.

IDENT,

BR. ANNO M. DC. XC.

rio Majori.

temerid.

ISTIANI SCHRÖDTERI, Acad. Typ.

holl. 3658

